

нові ринки суттєво стримують динаміку зростання. На цьому тлі дедалі більшої ваги набувають питання кібербезпеки та захисту персональних даних, які потребують системного вирішення [4, с. 187-193].

В умовах посилення глобальної конкуренції, нестабільності міжнародних ринків та динамічного розвитку цифрових технологій основним завданням державної політики стає посилення спроможності України адаптуватися до нових викликів і максимально реалізувати потенціал експорту послуг. Підвищення торговельної конкурентоспроможності вимагає комплексного підходу, що охоплює розвиток секторів із високою доданою вартістю, таких як інформаційні технології, освітні, інженерні та креативні послуги. Для забезпечення зростання у цих напрямках необхідне удосконалення регуляторної бази, гармонізація стандартів із міжнародними вимогами, а також посилення інституційної спроможності органів, відповідальних за експортну політику. Водночас доцільним є пошук нових форматів інтеграції до світової економіки – зокрема, через поглиблення спеціалізації в міжнародному розподілі праці, розширення участі у міжнародних проєктах та платформах, які передбачають спільну розробку і надання послуг, обмін технологіями, знаннями та управлінськими підходами. Такі підходи дозволяють не лише посилити позиції України на світовому ринку послуг, а й забезпечити довгострокову стійкість економіки в умовах зовнішньої нестабільності та структурних трансформацій глобального середовища.

Список використаних джерел

1. Ксендзук В. В., Власюк Т. О., Сергієнко І. Г. Оцінка впливу наслідків війни на розвиток зовнішньої торгівлі товарами на урбанізованих територіях України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 3(105). С. 51–58. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-51-58](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-51-58) (дата звернення: 11.04.2025).
2. Державна служба статистики. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами. 2025. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державна служба статистики. Структура зовнішньої торгівлі послугами за видами. 2025. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Каскевич, В. М. Export of information technology services: opportunities and challenges. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law* (41). 2024, с. 185-194. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1220>

Грек Т.Г.,

студентка ОПП «Економіка», 3 курс,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Науковий керівник: Палієнко Т.П.,

PhD з економіки, старший викладач

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ПОДОЛАННЯ КРИЗИ

У сучасних умовах глобальної нестабільності, можемо стверджувати, що світ знаходиться в стані кризи «революційної передумови» переходу до нового економічного циклу, так званої Третьої Хвилі [2], що стимулює до пошуку нового погляду на кризові явища.

З китайської слово «криза» – це набір з символів, що поєднують в собі два основні значення, які перекладаються як «загроза» та «можливість», що насправді яскраво відображає саму суть кризи [11]. Фактично, це точка різкої та масштабної зміни, яка потребує негайних дій та прийняття рішень, адже може спричинити занепад або стати джерелом для стрімкого розвитку, як в масштабах підприємства, так і в масштабах країни чи міжнародного економічного світу [11].

Зі зміною звичної нам парадигми, накопичення багатства, за рахунок збільшення виробництва та використання наявних ресурсів, перестає бути ефективним для розвитку країн. Тож, у пошуках нових методів зросту сучасні економісти все частіше звертаються до інновацій.

Відповідно за Шумпетером інновації інтерпретуються як рушій циклічності економіки та як джерело одночасно і криз, і процесу їх подолання [15]. Впровадження та підтримка інновацій – це найбільш дієвий спосіб використати можливість кризи задля економічного зростання, що дозволяє швидко пристосовуватися до змінних умов середовища, передбачати майбутні тренди та здобувати першість на світовому ринку. Кризові явища природно спонукають людство до інновацій, тому що нові проблеми та виклики, ще не випробувані історично, потребують абсолютно нових рішень [4].

Окрім цього, якісний зріст національної економіки можливий лише за умови інноваційного розвитку [3]. Відповідно до шумпетеріанської теорії, інноваційні продукти мають високу додану вартість оскільки є чимось абсолютно новим для ринку [3]. Така характеристика дозволяє інноваціям суттєво примножувати багатство країни, сприяючи її розвитку та міжнародному зростанню [3]. Для підтвердження даної гіпотези нами проведений порівняльний аналіз для країн, що яскраво відчули на собі наслідки фінансової кризи 2007-2008 років, метою якого є порівняння наскільки добре більш інноваційні та менш інноваційні країни змогли побороти наслідки глобальної кризи, та, можливо, навіть зрости з неї (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз ефективності післякризового розвитку країн

	GPI 2019	GDP change (2007-2009) due to 2008 crisis, %	GDP change 2009-2019 (recovery from crisis 2008 till COVID-19 crisis), %	Index of recovery from crisis	HDI change (2009- 2019), %
Sweden	63.65	-4.8%	23%	4.72	5%
Ireland	56.1	-9.3%	72%	7.74	5%
Estonia	49.97	-18.8%	62%	3.32	4%
Italy	46.3	-6.2%	-9%	-1.39	3%
Greece	38.9	-4.6%	-37%	-7.91	6%
Croatia	37.82	-5.7%	-1%	-0.24	2%
Ukraine	37.4	-12.8%	27%	2.08	2%

Джерело: створено автором на основі [6; 7; 10; 14]

У таблиці проранжовано 6 країн (три успішно інноваційні: Швеція, Ірландія та Естонія, а також три країни з помітно меншим індексом інновацій: Італія, Греція, Хорватія та Україна [7, 14]) за Глобальним інноваційним індексом (GPI) за 2019 р. для демонстрації наскільки добре вони змогли накопичити свій інноваційний потенціал в період між кризою 2007-2008 років та кризою спричинену пандемією вірусу COVID-19 у 2020 році. Щоб виміряти успішність післякризового відновлення нами визначено індекс (Index of recovery from crisis), який розраховується як співвідношення відсоткового післякризового зростання ВВП країни в період з 2009 по 2019 роки до відсотку падіння ВВП протягом 2007-2009 років, та показує нам наскільки сильно та чи інша країна постраждала від кризи безпосередньо. Якщо індекс післякризового відновлення дорівнює одиниці, це вказує на те, що економіка країни досягла свого докризового рівня, число більше одиниці відображає не лише відновлення, а й післякризовий зріст економіки. Якщо індекс більше нуля, проте менший за одиницю, економіка такої країни відновилася лише частково, а, коли індекс від'ємний, ми можемо зробити висновок, що після кризового спаду стан економіки країни лише погіршився. Окрім цього індексу також було враховано зміну Індексу людського розвитку (Human Development Index, HDI) за міжкризовий період від 2009 по 2019 роки задля комплексного погляду на процес відновлення, який окрім зміни економічного показника ВВП важливо відобразити і в суспільній парадигмі, беручи до уваги чинники відновлення та темп подальшого покращення або погіршення якості життя населення [10].

Тож, з таблиці 1 бачимо, що країнам з більшим глобальним інноваційним індексом притаманний післякризовий зріст. Чим більше руйнувань зазнає інноваційна економічна система, тим більшим буде і її подальший розвиток, що яскраво підтверджує теорію застосування інноваційних підходів до подолання кризових явищ. При цьому в країнах, що менш активно

впроваджують інновації, часто спостерігається довготривале продовження кризового руйнування економіки.

В свою чергу, ВВП України, яке пережило суттєвий спад внаслідок фінансової кризи, зросло вдвічі від передкризового рівня, що є достатньо ефективним показником, враховуючи додаткові внутрішні кризи протягом періоду взятого для аналізу, такі як Революція гідності та початок російського вторгнення в 2014 році. З суспільної точки зору якість життя за індексом людського розвитку здебільшого покращується швидше у більш інноваційних країнах.

Враховуючи нестабільне економічне та геополітичне становище України, яке однозначно можна ідентифікувати як кризу, на підтвердження актуальності інноваційної теорії для нашої країни важливо також проаналізувати історичні приклади успіху впровадження інновацій країнами в подібних умовах наявності зовнішньої терористичної загрози, наприклад досвід Ізраїлю та Південну Кореї.

З самого початку свого заснування Ізраїль знаходився у стані нестабільності та постійної зовнішньої загрози від арабських країн поблизу, що, здається, має створювати максимально несприятливі умови для економічного зростання чи інвестицій. Ізраїль використовує кризові явища як стимули до технологічного розвитку, що спонукають до пошуку креативних рішень та змішують не розвиватися, щоб вистояти перед постійними перешкодами [12]. Завдяки інноваційній спрямованості Ізраїль легше проживає періоди глобальної економічної нестабільності, тому, наприклад за наслідками руйнівного впливу фінансової кризи 2007-2008 рр. країна посідає 102 місце, попри свою активну залученість у міжнародний ринок [12; 14].

Запорукою якісного розвитку країни стала розвинена інноваційна екосистема, що об'єднує бізнеси, державу, університети, наукові центри і, в контексті Ізраїлю, армію. Найбільший підрозділ армії Ізраїлю UNIT 8200 відповідає за забезпечення кібербезпеки країни, який активно підтримує розвиток кіберстартапів та технологічних підприємств [5]. Як наслідок, у 2020 році 31% усіх інвестицій в кіберсектор припав саме на ізраїльські фірми [5]. Крім цього, така структура дозволяє країні забезпечувати безпеку в країні, ефективно застосовуючи методи сучасної війни. Також, існує тісна співпраця між військовим сектором та університетами, де активно проводяться дослідження з покращення забезпечення потреб ізраїльської армії, котрі очолює Управління досліджень і розробок Міністерства оборони Ізраїлю (DDR&D) [5].

Швидка та доступна внутрішня комунікація дозволяє вчасно адаптуватися до кризового стану та оперативно приймати важливі рішення, а відсутність прозорої зовнішньої комунікації дозволяє країні використовувати асиметрію інформації як перевагу на перших етапах створення технологічних розробок. Це забезпечує кращі можливості для місцевих інвесторів, які на ранніх стадіях краще розуміють справжній потенціал того чи іншого стартапу [12]. Як наслідок така система дозволяє накопичити капітал всередині країні, а не передавати його зовнішнім інвесторам, тож надалі цей капітал реінвестується в розвиток вітчизняних інновацій.

Стратегія Південної Кореї відрізняється від Ізраїльською, проте її успіх також завдячує спрямованості на інноваційне зростання. Після Корейської війни (1950–1953 рр.) Південна Корея була однією з найбідніших у світі, вона стикнулася з нестачею ресурсів, політичною нестабільністю й масовим безробіттям та дотепер розвивається в умовах постійної геополітичної загрози з боку терористичної Північної Кореї. Проте, попри кризу та загальну нестабільність, Південна Корея змогла стати однією з високотехнологічних та найбагатших країн світу.

Корея була однією з країн пізньої індустріалізації та починала свій розвиток вже в умовах глобалізованого світу, тож її індустріалізація відбулася через навчання. Країна визначила для себе стратегію імпорту найновіших технологій з закордону, для впровадження яких уряд в співпраці з величезними корпораціями сприяли створенню висококваліфікованої робочої сили в межах держави [1]. Таке спрямування підвищило якість освіти та спонукало спеціалістів до постійного самовдосконалення й креативності, що стало важливим фактором для покращення запозичених та в подальшому створення власних інноваційних розробок. Задля ефективного використання та адаптації імпортованих технологій корейські підприємства почали засновувати власні R&D лабораторії [1]. В обмін на інновації великі корейські бізнес-групи «чеболі» отримували

державну підтримку у вигляді субсидування [1]. Комбінація навчання людського капіталу з інтеграції найновіших світових розробок стала запорукою інноваційності корейського розвитку.

Сучасна Корея вже робить акцент на розвитку власних інновацій, на заміну індустріалізації та покращенню інфраструктури важливими для країни стають діджиталізація, розвиток технологій з аналізу даних, штучного інтелекту, кібербезпеки та екологічних розробок [12]. Одним з важливих факторів залишається розвиток робочої сили, тому країна інвестує у створення нових роочих місць та R&D навчання для їх забезпечення[12]. Така стратегія вже доводить свою ефективність, а Корея помітно зростає у вимірі Глобального інноваційного індексу: в період з 2023 по 2024 рік Корея піднялася з десятого місця в рейтингу на шосте [8; 9]

Отже, спираючись на теорії впливу інновацій на економіку та конкретні історичні приклади, можемо стверджувати, що спрямованість на новітні технології дозволяє знаходити можливості у кризових явищах. Приклад Ізраїлю та Південної Кореї демонструє, що навіть у несприятливих обставинах інноваційна екосистема дозволяє не лише зберегти економічну стабільність, але й трансформувати країну у високотехнологічного гравця світового ринку. А аналіз темпів відновлення європейських країн після фінансової кризи 2007-2008 року свідчить, що вища інноваційність дозволяє країнам виростати навіть зі стрімкого занепаду.

Інновації – це той фактор, який дозволяє використовувати потенційні загрози і перешкоди задля економічного розвитку країни. Для України, яка перебуває у стані геополітичної нестабільності, інноваційна модель розвитку може стати стратегією порятунку та виходу на сильні міжнародні позиції. Така стратегія змінить парадигму сприйняття проблем та перешкод, сприяючи пошуку нових якісних вирішень.

Список використаних джерел

1. Амсден Е. Корейське економічне диво: як Південна Корея стала технологічним гігантом за 30 років / пер. з англ. Я. Вішталюк. Наш Формат, 2024. 472 с.
2. Тоффлер Е. Третя хвиля / пер. з англ. А. Євса. : Вид. дім "Всесвіт", 2000. 480 с.
3. Vazhal I. Innovation theory of business cycles and economic growth. *Munich Personal RePEc Archive*. 2013. Paper No. 53688.
4. Crisis innovation: historical evidence, insights, and open questions. *NBER*. URL: <https://www.nber.org/reporter/2022number3/crisis-innovation-historical-evidence-insights-and-open-questions> (date of access: 09.04.2025).
5. Fact sheet: the Israeli cyber industry. *Medium*. URL: <https://visualizingpalestine.medium.com/fact-sheet-the-israeli-cyber-industry-d2a64b43094> (date of access: 08.04.2025).
6. GDP (current US\$) - Greece, Estonia, Ukraine, Ireland, Croatia, Sweden, Italy. *World Bank Open Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2009&locations=GR-EE-UA-IE-HR-SE-IT&start=2002&view=chart> (date of access: 09.04.2025).
7. Global innovation index 2019. *wipo.int*. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index/2019/index> (date of access: 09.04.2025).
8. Global innovation index 2023: innovation in the face of uncertainty. *wipo.int*. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index/2023/index> (date of access: 09.04.2025).
9. Global innovation index 2024. *wipo.int*. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/en/> (date of access: 09.04.2025).
10. Human Development Index. *Human Development Reports*. URL: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI> (date of access: 05.04.2025).
11. Keown □ McMullan C. Crisis: when does a molehill become a mountain?. *Disaster prevention and management: an international journal*. 1997. Vol. 6, no. 1. P. 4–10. URL: <https://doi.org/10.1108/09653569710162406> (date of access: 09.04.2025).

12. Simon Y. Beyond financial metrics: the strategic case for institutional participation in israel's innovation economy. *LinkedIn*. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/beyond-financial-metrics-strategic-case-institutional-yael-simon-zncce/> (date of access: 09.04.2025).
13. South Korea's 'new deal': an example for post-covid economic recovery. *Asia Pacific Foundation of Canada*. URL: https://cast.asiapacific.ca/publication/south-koreas-new-deal-example-post-covid-economic-recovery?utm_source=chatgpt.com (date of access: 09.04.2025).
14. The countries most and least affected by the 2008 financial crisis - big economics. *Big Economics*. URL: <https://bigeconomics.org/the-countries-most-and-least-affected-by-the-2008-financial-crisis/> (date of access: 09.04.2025).
15. Yay T., Yay G. Joseph A. Schumpeter and Schumpeterian paradigm on the dynamics of capitalism: Entrepreneur, innovation, growth, and trade. *Panoeconomicus*. 2022. No.00. P.1. URL: <https://doi.org/10.2298/pan200913001y> (date of access: 8.04.2025).

Гринчишена О.М., Шоп'як О.М.,
студентки ОПП «Маркетинг», 3 курс,
Національний університет «Києво-Могиланська академія»

АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: МІСЦЕ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ІНДЕКСІ ІННОВАЦІЙ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

Інновації виступають ключовим фактором економічного зростання та конкурентоспроможності країн у сучасному світі. Глобальні тенденції свідчать про стійке лідерство розвинених економік у сфері інновацій, водночас навіть країни із середнім доходом швидко покращують свої показники. Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index, GII) від Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO) є загальновизнаним інструментом оцінювання інноваційного потенціалу країн за сукупністю близько 80 індикаторів, що включають різні субпілари таких основних категорій, як інституції, людський капітал та дослідження, інфраструктура, розвиненість ринку та бізнесу, знання та технологічні результати, творчі результати. Актуальність теми зумовлена тим, що необхідним є визначити місце України на інноваційній мапі світу та окреслити чинники, що впливають на її конкурентоспроможність в умовах глобальних викликів (повномасштабне вторгнення росії в Україну, пандемія COVID-19 тощо).

Метою дослідження є аналіз глобальних тенденцій інноваційного розвитку та оцінка у їх розрізі позицій України з визначенням факторів, що обумовлюють її інноваційну конкурентоспроможність. Для досягнення цієї мети виконано такі завдання:

- проаналізувати основні глобальні тенденції у сфері інновацій за даними GII за останні 5–10 років;
- порівняти рейтингові позиції України з країнами Східної Європи, сусідніми країнами та світовими лідерами інновацій (Швейцарія, Швеція, США тощо);
- визначити ключові фактори, які впливають на рівень інноваційного розвитку та конкурентоспроможність України;
- сформулювати висновків щодо актуальних викликів і можливостей для підвищення позицій України в GII.

Відповідно до результатів GII можемо спостерігати стабільне лідерство групи високорозвинених економік. Протягом останніх 13–14 років Швейцарія незмінно очолює рейтинг GII (1-е місце), утримуючи провідні позиції за індикаторами результативності інновацій (наприклад, патенти або технологічні продукти). Швеція та Сполучені Штати Америки традиційно входять до трійки лідерів (2-е та 3-є місця відповідно у 2024 р.), а також Великобританія та Сінгапур стабільно потрапляють до першої п'ятірки найінноваційніших економік світу. Водночас, важливою тенденцією останнього десятиріччя є стрімкий прогрес